

EU Foreign Policy and National Foreign Policy / Зовнішня політика Європейського союзу та національна зовнішня політика

Lecturer: Olena Dotsenko

Що таке Європа?

Official website

«Європа - це місце. Це історія. Це ідеал і візія. Це також набір інституцій, складний набір інституцій – ви маєте і ОБСЄ, і Раду Європи, але в центрі стоїть Європейський Союз, який є унікальною організацією, її не можна окреслити просто в термінах сучасної політологічної науки, це як НЛО. Тобто це географія, історія, ідеал – це все там є, і воно втілюється у цьому надзвичайному проекті – **Європейський Союз**».

Британський історик і публіцист Тімоті Гартон Еш в інтерв'ю «Радіо Свобода»

Що таке Європа?

Ідея Європи трактувалася як цивілізація, добробут, свобода – всі ці поняття йшли в одній низці, і з ними пов'язувалося «повернення до Європи». Тож це поняття великою вірою базоване на цінностях. Сказати: «Ми є європейською країною» – значить, вкласти в цю фразу багато ціннісних значень.

Британський історик і публіцист Тімоті Гартон Еш в інтерв'ю «Радіо Свобода»

Європа – це аж ніяк не географічне поняття. Той, хто є європейцем, він є європейцем за принципами, за цінностями, за розумінням своєї належності до Європи.

Розподіл відповідей респондентів на запитання
«Скажіть будь ласка, які з наведених нижче цінностей є найбільш
важливим для...?»

(респонденти могли вказати не більше трьох варіантів відповідей)

	Вас особисто	Українців	Європейців
Релігія (свобода віросповідання)			
Верховенство права			
Демократія			
Особиста свобода			
Мир			
Права людини			
Рівність			
Самореалізація			
Солідарність, підтримка ближнього			
Толерантність			
Повага до інших культур			
Цінність людського життя			
Жодна з названих вище			

Розподіл відповідей респондентів на запитання
**«Скажіть будь ласка, які з наведених нижче цінностей є найбільш
 важливим для...?»**

(респонденти могли вказати не більше трьох варіантів відповідей)

	Вас особисто	Українців	Європейців
Релігія (свобода віросповідання)	10,6%	10,7%	11,6%
Верховенство права	11,7%	18,2%	28,9%
Демократія	14,5%	27,4%	34,7%
Особиста свобода	28,2%	19,2%	19,4%
Мир	56,6%	61,2%	22,4%
Права людини	33,3%	23,2%	28,1%
Рівність	13,1%	12,4%	11,0%
Самореалізація Важко відповісти	20,8%	12,3%	12,3%
Солідарність, підтримка ближнього	16,1%	16,4%	8,1%
Толерантність	9,0%	10,2%	13,3%
Повага до інших культур	5,4%	6,2%	11,8%
Цінність людського життя	42,7%	29,2%	19,4%
Жодна з названих вище	1,1%	0,9%	1,0%

Який напрям інтеграції слід обрати Україні?

100% у стовпчику	Регіон				
	Північний	Центральний	Східний	Західний	Південний
Європейський Союз					
Митний Союз (Росія, Білорусь,					
Казахстан, Киргизія і Вірменія)					
Ні ЄС, ні ТС					
Важко відповісти					

Який напрям інтеграції слід обрати Україні?

100% у стовпчику	Регіон				
	Північний	Центральний	Східний	Західний	Південний
Європейський Союз	50,5%	37,8%	38,2%	77,9%	32,7%
Митний Союз (Росія, Білорусь, Казахстан, Киргизія і Вірменія)	7,2%	14,6%	12,9%	1,4%	26,2%
Ні ЄС, ні ТС	27,5%	33,3%	28,5%	13,8%	33,9%
Важко відповісти	14,9%	14,3%	20,5%	7,0%	7,3%

Що таке ЄС?

Основою ЄС є **27 держав-членів**, які утворюють Євросоюз, та їхні громадяни. Унікальність ЄС полягає у тому, що всі держави-члени – хоча й залишаються суверенними та незалежними – вирішили частково поєднати свій суверенітет у тих сферах, де доцільно працювати разом.

На рівні ЄС до процесу ухвалення рішень залучено декілька інституцій, зокрема:

- Європейський Парламент, який обирають громадяни ЄС і який представляє їхні інтереси;
- Європейська Рада, що складається з очільників держав-членів ЄС або їхніх урядів;
- Рада ЄС, яка представляє уряди держав-членів ЄС;
- Європейська Комісія, що представляє інтереси ЄС загалом.

Що таке Європейський Союз?

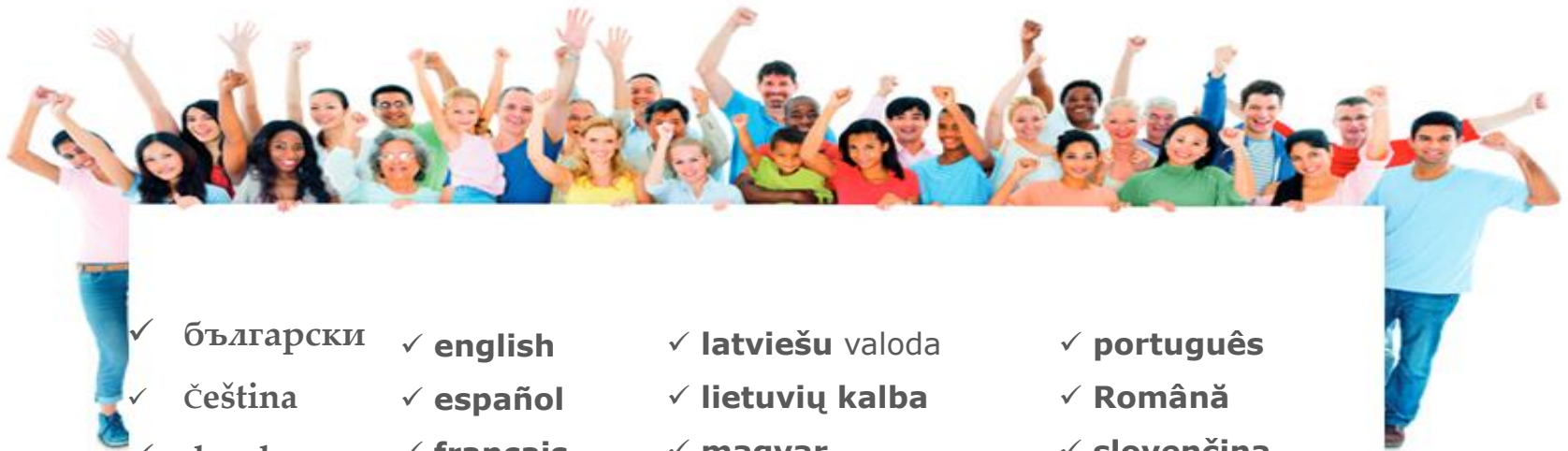
Словник «Основи теорії міжнародних відносин»:

- *Європейський Союз, ЄС (Європейська Унія, Європейська Співдружність) – це союз держав-членів Європейських спільнот, створений згідно з договором про Європейський Союз (Маастрихтський договір), що підписаний у лютому 1992 р. і діє з листопада 1993 р.*

24 official languages

✓ български	✓ english	✓ latviešu valoda	✓ portugûês
✓ čeština	✓ español	✓ lietuvių kalba	✓ Română
✓ dansk	✓ français	✓ magyar	✓ slovenčina
✓ deutsch	✓ Gaeilge	✓ Malti	✓ slovenščina
✓ eesti keel	✓ hrvatski	✓ Nederlands	✓ suomi
✓ ελληνικά	✓ italiano	✓ polski	✓ svenska

Основними повсякденними робочими мовами установ ЄС є англійська та французька

Етапи розширення ЄС:

Рік	Кількість країн-членів	Країни, що стали членами ЄС
1952	6	Бельгія, Нідерланди, Люксембург, Франція, Німеччина, Італія
1973	9	Велика Британія, Данія, Ірландія
1981	10	Греція
1986	12	Іспанія, Португалія
1995	15	Австрія, Фінляндія, Швеція
2004	25	Естонія, Кіпр, Латвія, Литва, Мальта, Польща, Словаччина, Словенія, Угорщина, Чехія
2007	27	Болгарія, Румунія
2013	28	Хорватія

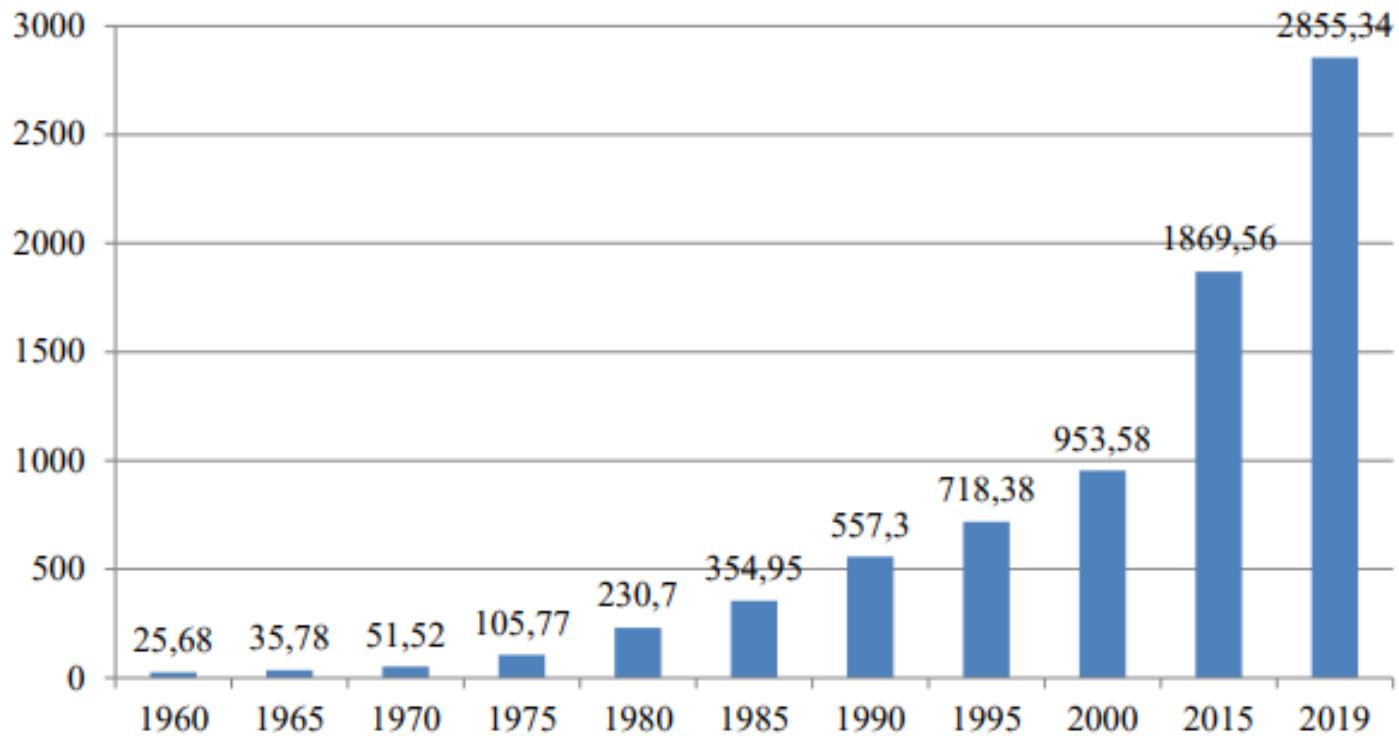

Рис. 1.1. Динаміка зростання показника ВВП Великої Британії
у 1960-2019 рр., млрд.дол.

Договір про приєднання був підписаний 22 січня 1972 р. і набрав чинності 1 січня 1973 р. Після приєднання до ЄС Великобританія за короткий період часу значно покращила свої показники економічного розвитку.

За часів урядів М. Тетчер Британія в цілому підтримувала розвиток політичної співпраці країн-членів ЄС на міждержавному рівні, але виступала категорично проти формування військово-політичного сегмента Співтовариств.

У 1970 році в рамках ЄЕС створено механізм Європейського політичного співробітництва як систему взаємних консультацій, обміну інформацією і розробки спільних рішень на рівні експертних груп і міністрів закордонних справ.

Його активно використовували британські уряди.

Наприклад, М. Тетчер не оминала нагоди на міжнародній арені говорити від імені Європи, використовуючи членство країни в ЄЕС як додатковий аргумент у зовнішній політиці.

Головні сфери реформування ЄС у реалізації політики гнучкої інтеграції уряду Д. Кемерона

1. Сфера економічного управління - задля збереження балансу інтересів пропонується юридично закріпити принципи, які б захищали інтереси обох сторін щодо обігу власної валюти. Принципи акцентовані на визнанні мультивалютної природи ЄС та одночасно спрямовані на захищення фунта.

2. Конкурентоспроможність - акцентується увага на необхідності сприяння створенню в Європі більшої кількості робочих місць і забезпечити економічне зростання. Зокрема, пропонується зменшити тягар на бізнес, який здійснюється євроінституціями. Пропонується зменшити обсяг правового регулювання діяльності в межах Єдиного ринку та забезпечити виконання ЄС зобов'язань щодо вільного руху капіталу, товарів і послуг.

3. Суверенітет - реформування ЄС спрямоване в трьох напрямках
- зміна зобов'язання Великобританії, яка міститься в установчих договорах, щодо побудови «більш тісного союзу»;
- посилення ролі національних парламентів;
- більш відповідальне застосування на практиці принципу субсидіарності.

4. Імміграція - встановлення більш жорстких правил імміграції не лише ззовні ЄС, але й в середині самого союзу.

Рис. 1.2. Головні сфери реформування ЄС у реалізації політики гнучкої інтеграції уряду Д. Кемерона

Запропоновані Великою Британією засоби в чотирьох сферах реформування ЄС є лише висловлення власної позиції Сполученого королівства із зазначених питань.

Якщо власне говорити про передумови Brexit, то варто виокремити переговори прем'єра-консерватора Девіда Кемерона з лідерами ЄС у 2015-2016 рр.

Британія намагалась для себе виоторгувати нові преференції.

Угоду підписали 19 лютого 2016 року на саміті ЄС.

У січні 2013 року Д. Кемерон пообіцяв, що у разі перемоги консерваторів на парламентських виборах 2015 року, уряд Великої Британії проведе переговори про більш вигідні умови продовження британського членства в ЄС, а потім – референдум про членство Великої Британії в ЄС, причому позиція уряду з питання членства залежатиме від результату переговорів з ЄС.

Референдум щодо членства Великої Британії в ЄС, також названий як Brexit (скорочення від англ. Britain + exit) – референдум, що відбувся у Великій Британії та Гібралтарі 23 червня 2016 року з 7 до 22 год.

Остаточними результатами голосування було визнано 51,9 % за вихід з ЄС та 48,1 % щодо невиходу з ЄС, при явці 72,2 %.

Така незначна різниця у результатах призвела до того, що подальші відносини між Великою Британією та ЄС не одразу набрали визначеного характеру.

Неочікуваний результат референдуму викликав великий резонанс у світовій спільноті, масові суспільні заворушення, а британський уряд опинився у непростому становищі.

Лідер Консервативної партії прем'єр-міністр Девід Камерон подав у відставку і вже 11 липня після внутрішньопартійного голосування новим лідером партії стала Тереза Мей.

Тереза Мей була усунута з посади внаслідок позиційної боротьби всередині її власної Консервативної партії.

Можливі варіанти Brexit для Великої Британії, запропоновані урядом Терези Мей

1. Норвезький варіант: Великобританія залишається у Внутрішньому ринку ЄС, що забезпечить їй доступ до європейського ринку, за винятком частини фінансового сектору економіки, проте покидає Митний союз. Це також звільнить Британію від правил ЄС в сферах сільського господарства, рибальства, права та внутрішніх справ. Цікавим є факт, що Британія матиме можливість реінтегруватись у ЄАВТ (Європейську організацію вільної торгівлі – European Free Trade Association, EFTA), яку створила у 1960 році на противагу ЄЕС, так як Шарль де Голль прагнув не бачити Британію у організації. На сьогодні більшість держав-учасниць торгового блоку стали членами ЄС. Залишилися лише Норвегія, Ісландія, Швейцарія та Ліхтенштейн. Незважаючи на те, що Норвегія не є членом ЄС, вона є членом Європейської економічної зони та EFTA і має доступ до ринку ЄС.

2. Турецький варіант: Великобританія залишається у Митному Союзі, водночас покидає Внутрішній ринок, що надасть її промисловості вільний доступ до європейського ринку, але фінансовий сектор такого доступу не отримає.

3. Швейцарський варіант: Великобританія буде слідувати прикладу Швейцарії, яка не входить ані у Внутрішній ринок, ані в Митний союз, а укладає окремі договори з Брюсселем у кожному секторі економіки.

4. Український варіант: створення Поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі для допуску Великої Британії на європейський ринок, особливо у фінансовий сектор.

5. Канадський варіант: укладення Всеохоплюючої економічної та торгової угоди для допуску промислових і частково сільськогосподарських товарів, проте досить обмежена торгівля послугами.

6. Жорсткий Brexit: торговельно-економічні відносини між Великою Британією та Європейським Союзом регулюються за стандартами Світової організації торгівлі.

Остаточними результатами голосування було визнано 51,9 % за вихід з ЄС та 48,1 % щодо невиходу з ЄС, при явці 72,2 %.

Така незначна різниця у результатах призвела до того, що подальші відносини між Великою Британією та ЄС не одразу набрали визначеного характеру.

Неочікуваний результат референдуму викликав великий резонанс у світовій спільноті, масові суспільні заворушення, а британський уряд опинився у непростому становищі.

Лідер Консервативної партії прем'єр-міністр Девід Камерон подав у відставку і вже 11 липня після внутрішньопартійного голосування новим лідером партії стала Тереза Мей.

Тереза Мей була усунута з посади внаслідок позиційної боротьби всередині її власної Консервативної партії.

У березні 2017 року Велика Британія подала заявку на вихід з ЄС, користуючись статтею 50 Маастрихтського договору.

Перший етап переговорів про вихід Великої Британії з ЄС тривав з 19 червня до 8 грудня 2017 р. Ключовими питаннями окреслили проблему мігрантів, права європейських та британських громадян щодо проживання та роботи, виплати Великою Британією Євросоюзу за її бюджетними зобов'язаннями за період членства в ЄС (аж до 2020 року) та можливі умови торговельної та митної угоди.

На другому етапі обговорювались європейсько-британські відносини у сфері торгівлі, питання участі Британії у європейських економічних структурах (Митний союз та Європейський економічний простір) та розробка Угоди при вихід Сполученого Королівства з Європейського Союзу. 19 березня 2018 року презентували перший варіант попередньої угоди про вихід. Основні успіхи стосуються питання проживання та працевлаштування громадян, 80 власне перехідного періоду і частково товарообігу.

Основним результатом третього етапу переговорів було доопрацювання попередньої угоди та остаточне вирішення гострих питань – ірландського та місця Британії у європейських структурах після Brexit. Проте, уже чітко простежується тенденція кризи не тільки у переговорах, а й всередині естеблїшменту Британії. Лише 14 листопада сторони представили Попередню угоду щодо виходу Сполученого Королівства Велика Британія та Північна Ірландія з Європейського Союзу та Європейської спільноти з атомної енергії.

Активна останньої фаза переговорів щодо Brexit розпочалась 12 липня 2018 року, коли уряд Британії опублікував «Чекерс план» (Chequers plan).

«Чекерс план», запропонований Терезою Мей виявився нежиттєздатним та зазнав ніщивної критики серед опонентів.

Прем'єр-міністр Великої Британії зазнала поразки, що призвело до її подальшої відставки з посади очільниці уряду.

4 грудня 2018 року у Вестмінстері почалися дебати щодо Угоди про вихід Британії з ЄС та Політичної декларації про майбутні відносини.

У перший же день 5-денних дебатів уряд Терези Мей зазнав три поразки.

Серед депутатів не склалося більшості ні по одному з варіантів Брекзиту.

Британці незадоволені Угодою з ЄС, проте й серед них не було єдності щодо вирішення проблеми відносин з ЄС.

Таким чином, в ході переговорів Європейський союз зміг домогтися всіх поставлених перед ними завдань, а Великій Британії довелося йти на серйозні поступки.

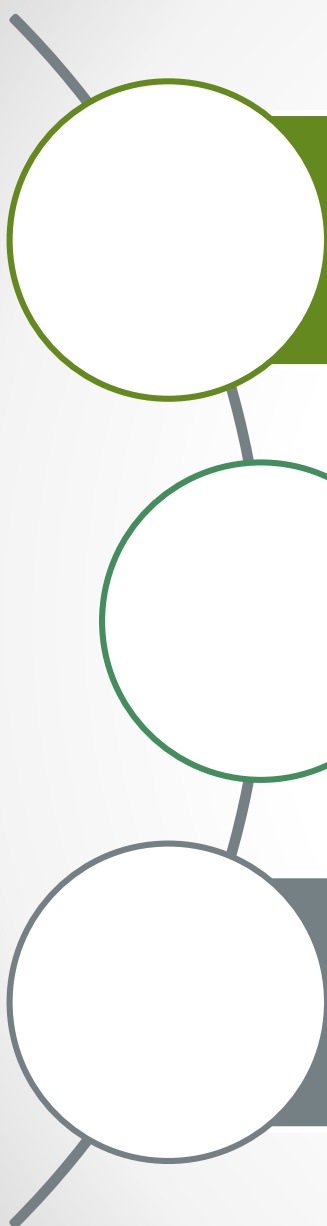
24 травня 2019 року було оголошено, що 7 червня Тереза Мей покине пост лідера Консервативної партії Великобританії, але буде виконувати обов'язки глави кабінету міністрів до завершення виборів нового лідера консерваторів.

Причиною, що підштовхнула Терезу Мей до прийняття такого рішення, стала неможливість провести через парламент угоду з ЄС про умови Brexit.

Прем'єр-міністр зіткнулася з жорсткою протидією власного кабінету міністрів своїм останнім пропозиціям по Brexit, зробленим з метою домогтися прийняття угоди депутатами.

24 липня 2019 року Б. Джонсон офіційно став прем'єр-міністром країни після того, як на зустрічі в Букінгемському палаці Єлизавета II попросила його сформувати новий склад уряду.

Він був і залишається прихильником жорсткого "Brexit" і одним із найскандальніших політиків Великої Британії.

Економіка Великої Британії на момент проведення референдуму була не готова до того, що країна перестане бути частиною однією з найбільших світових інтеграційних угруповань.

Після остаточного переходу від двосторонніх угод з ЄС на введення торгових бар'єрів Великій Британії буде потрібно не менше п'яти років, щоб вивести свою економіку на рівень стадії підйому 2015 р.

Євросоюзу (на відміну від Британії) вдасться компенсувати більшу частину втрат в експорті та імпорті з Великобританії – через збільшення обсягів торгівлі всередині ЄС і торгівлі з третіми країнами.

Дякую за увагу

